

SKRIVNOSTI NASEDLEGA SLOVARSKEGA PROJEKTA

Janez Dular
Ljubljana
Janez_Dular2@t-2.net

DOI:10.4312/Obdobja.43.75-84

Anton Breznik je za *Slovensko-srbohrvatski slovar* 1935/1950 zasnoval svojo oblikonaglasno tipologijo, ker pa je projekt iz nepojasnjenih vzrokov zastal in je anonimno izšel samo prvi zvezek priročnika (A–O) brez navodil za izreko in zašifriranih pregibnostnih vzorcev, nimamo celovitega pregleda nad sistemom. V marsičem odlično delo je v slovenistiki ostalo prezrto in brez vpliva na razvoj tonemske norme v knjižni slovenščini.

slovar, tonemski naglas, tipologija, šifre, avtorstvo

Anton Breznik designed his own morphoaccentual typology for his 1935/1950 *Slovensko-srbohrvatski slovar* (Slovenian–Serbo-Croatian Dictionary). For unknown reasons, the project came to a standstill with only the first volume (A–O) of the work published anonymously, without providing any pronunciation instructions or coded inflectional paradigms, and so no comprehensive overview of this system is available. Breznik’s work, which was excellent in many aspects, has remained overlooked in Slovenian studies and has had no impact on the development of the tonemic norm in standard Slovenian.

dictionary, tonal stress, typology, codes, authorship

1 Uvod

Razplet prve svetovne vojne je za slovensko jezikovno skupnost pomenil strateško prelomnico. Nove sporazumevalne razmere in potrebe so klicale k odzivanju, med drugim s pospešenim nastajanjem srbohrvaško-slovenskih in slovensko-srbohrvaških slovarjev. Dvajset let po izidu prvega *Slovensko-hrvatskega slovarja* (»za svoje člane izdala Matica slovenska«) (Koprinski 1907) so v enem letu izšli kar trije in v naslednjih sedmih letih še dva.

2 Novi slovarji

2.1

Albin Vilhar je leta 1927 sam pripravil *Srbohrvatsko-slovenski slovar* (Vilhar 1927a) in obrnjeni *Slovensko-srbohrvatski slovar* (Vilhar 1927b). Oba sta brez akcentuacije, njuna slovnična informativnost je skopa. V Uvodu k prvemu Vilhar (1927a) piše:

Besed, ki so bodisi čisto enake slovenskim, bodisi, da se od njih le nebitveno razlikujejo in so zbog tega vsakemu Slovincu razumljive, slovar ne navaja [...] Izpuščene so često besede, ki imajo le srbohrvatsko končnico (n. pr. -šte = slov. -šče), a so sicer enake slovenskim; istotako besede, ki imajo v slovenščini polglasni *e*, namesto katerega stoji v srbohrvaščini *a*, n. pr. *dobar* = slov. *dober* [...]. Dovršni in nedovršni glagoli niso vedno navedeni, zlasti ne tam, kjer jih Slovenec itak prav lahko razlikuje in razpozna.

2.2

Skoraj hkrati z Vilharjevim *Srbohrvatsko-slovenskim slovarjem* je izšel enako naslovljen slovar avtorske skupine Adolf Gröbming, Ivan Lesica in Rudolf Mole (Gröbming idr. 1927). Srbohrvaške iztočnice ima onaglašene, slovnična informacija pa je bogatejša kakor v Vilharjevem: vsi srbohrvaški glagoli imajo poleg nedoločnika naveden sedanjik, samostalniki rodilnik, pridevniki z »nepostojanim *a*« pa obliko za ženski spol; »dovršni in nedovršni glagoli so povsod točno prevedeni« (predgovor). Uporabljenih je nekaj pomenskih in terminoloških kvalifikatorjev.

2.3

Leta 1932 je v Beogradu izšel *Rečnik slovenačko-srpsko-hrvatski* J. Veskića. Slovar je brez akcentuacije in slovničnih podatkov. »Unete su samo one reči, koje u srpsko-hrvatskom i slovenačkom jeziku imaju ili razne korene ili razno značenje« (predgovor).

2.4 Gröbming, Lesica, Breznik

Vilharjev dvojni slovarski projekt iz leta 1927 je spodbudil Gröbminga, da bi tudi *Srbohrvatsko-slovenskemu slovarju* njegove avtorske skupine dodali obrnjeni *Slovensko-srbohrvatski slovar*. Ker je bila poudarjena odlika njihovega *Srbohrvatsko-slovenskega slovarja* naglasna in slovnična opremljenost srbohrvaških iztočnic, je bilo jasno, da *Slovensko-srbohrvatski slovar* ne bo smel biti brez take ali boljše slovnično-pravorečne informativnosti slovenskih iztočnic. Pri iskanju strokovnjaka, ki bi bil kos taki nalogi, se je Gröbmingu in Lesici nekako posrečilo pridobiti za sodelovanje Antona Breznika.¹

2.4.1

Način njihovega sodelovanja ostaja skrivnost, jasen pa je rezultat: prvi zvezek slovarja obsega približno 10.500 slovenskih besed, zgledno opremljenih s pravorečno in slovnično informacijo, npr. *lomilec* (-*mîlæc*) -*lca* (-*mîl-* & -*mîu-*), *klati* (*klá-*) *koljem* (*kôl'em*), *onile* (*ô-*) pron, *nocoj* (-*côj*) adv, *joj* (*jôj*) interj, *čeprav* (-*prâu*) conj ipd. Za vrednotenje »problematičnih« izrazov uporablja opozorilne zvezdice (npr. *garant**), enačaje (npr. *kračji* = *krajši*), številne kvalifikatorje (npr. *nebodigatreba* indecl, *lazica* 'uš' *šaljivo*, *grodnica* anat). Dvojnice so vpeljane z znamenjem &. Pri izbiri besedja večinoma sledi izhodiščnemu *Srbohrvatsko-slovenskemu slovarju* iz leta 1927 in

1 Gröbming je kot glasbenik Breznika lahko spoznal, ko je ta nekaj časa predaval na konservatoriju (Šolar 1967: 53–56), pozneje pa je Breznik gotovo spremljal Gröbmingove članke o fonetiki v reviji *Cerkveni glasbenik*.

Pleteršniku (slednjemu še glede naglasa),² zajema pa tudi nekaj srbohrvaškim govorcem »posebnih« lastnih imen, npr. *Matevž, Jožefa, Blejec, Benetke, Celovec, Kolpa*. Zapis izgovarjave je prilagojen navadam srbohrvaško govorečih uporabnikov, npr. *kdo (gdó), bezeg (bəzək), nadštevilan (nàčtevilən)*. Breznik je razvezal Pleteršnikove makrone na tujkah (Dular 2024) in uveljavil svoj sistem tonemske oblikonaglasne tipologije, izpeljane s šiframi, pripisanimi iztočnicam, npr. *darilce (-ril-) 12c; objeti (-jé-) -jamem (-já-) 5b*.

2.4.2

Besedilo za prvi zvezek slovarja (A–O) je bilo natisnjeno še pred izidom Breznik-Ramovševega pravopisa, vendar je v obliki 35 tiskarskih pol (496 oštevilčenih strani) skrivnostno obležalo v skladišču Učiteljske tiskarne in šele leta 1950 izšlo kot knjiga pri Državni založbi Slovenije. V skopi, neoštevilčeni Spremini besedi je založnica zatrdila: »Tisk, ki je med osvobodilno vojno zaradi kulturnega molka počival, se sedaj nadaljuje, tako da bo slovar v kratkem dotiskan [...]. Natančnejša navodila za izreko, vzorci sklanjatve in spregatve (paradigme) ter dodatki s popravki in novejšim izrazjem izidejo hkrati z drugim zvezkom slovarja.« Napoved se iz nepojasnjenih vzrokov ni uresničila in slovar je ostal omejeno uporaben antikvarni torzo, zaradi neizdanih (neobstoječih, izginulih, uničenih?) navodil za izreko in paradigem pa je bil onemogočen celovit pregled nad Breznikovo oblikonaglasno tipologijo.

2.4.3 Molk

V arhivu Državne založbe Slovenije o napovedanem nadaljevanju projekta ni sledu, deloma pa se je razkrilo 16 let po izidu prvega zvezka, ko je Rafael Ajlec v reviji *Naši zbori* objavil jubilejni članek *Adolf Gröbming pri petinsedemdesetem milijniku* in poleg opisa njegovega glasbenega in glasbenopedagoškega delovanja podaljšal nasedlo slovarsko zgodbo z nekaj novimi prvinami (Ajlec 1966: 1–2).

Adolf Gröbming pa se ni udejstvoval le na glasbenem, ampak tudi na jezikoslovnem področju in je na njem celo pomagal orati ledino. Z Ivanom Lesico in Rudolfom Moletom je spisal »Srbskohrvatsko-slovenski slovar« (izdan 1927), nato pa z Ivanom Lesico prvi del obratnega, slovensko-srbohrvatskega slovarja. Ta del slovarja (črke A–O) so še pred vojsko natisnili, pole pa so obležale v skladišču Učiteljske tiskarne in šele Državna založba Slovenije jih je uporabila za izdajo prvega dela »Slovensko-srbohrvatskega slovarja« (1950) brez navedbe avtorjev. V tej knjigi napoveduje založnica še izdajo drugega, sklepnega dela slovarja; ta je res napisan, po smrti Ivana Lesice ga je končal Gröbming sam, izšel pa ni.

Tudi v tako osveženi zgodbi ostaja vrsta skrivnosti. Zakaj se je Državna založba Slovenije sklicevala na osvobodilno vojno in kulturni molk, ko pa je bilo že pred vojno zadosti časa za dokončanje in izdajo obeh zvezkov slovarja, zakaj je še v Ajlečevi verziji zamolčano Breznikovo ime? Celo Jakob Šolar v obsežni spremni

2 Vendar nekaj Breznikovih odmikov od naglasov v Pleteršnikovem slovarju: *Plet. náš, krâdem* (sed.), *gutapêrča, gônja* – *Brezn. náš, krâdem, gutapêrča, gônâ*.

besedi k izboru Breznikovih spisov v knjigi *Življenje besed* (Šolar 1967: 51–53) pušča glede sodelovanja pri *Slovensko-srbohrvatskem slovarju* popoln mrk.

Gröbming je umrl tri leta po izidu Ajlečevega članka. Dediči o njegovi slovarski zapuščini (avtorski izvodi ipd.) ne vedo nič; po spominu na »šegavega in ljubeznivega papana Adolfa« v družinskem ustnem izročilu ni o slovarju nikoli govoril ne on sam, ne svak Ivan Lesica, ne noben drug sorodnik, »čeprav smo živeli v isti hiši« (iz osebne korespondence).

Za svoj čas imenitni slovarski izdelek Gröbmingove skupine je ostal v javnosti prezrt in brez vpliva na nadaljnje obravnavanje tonemskosti v knjižnojezikovni normi. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* ga pri navajanju svojih gradivskih virov (SSKJ 1 1970: § 11–14) sploh ne omenja. Tudi v Jurančičevem slovarju ga v seznamu *Dosedanji štokavsko-slovenski in slovensko-štokavski slovarji* ne najdemo (Jurančič 1955: XXIV). Pač pa je pohvalno – kot »dobro, solidno delo« – naveden v *Slovensko-srbohrvatskem slovarju* avtorske skupine Škerlj, Aleksić, Latković (Škerlj idr. 1964: VI, XXII).

2.4.4 Odmevi

Iz splošne pozabe ga je čez leta izkopal Jože Toporišič, ko je v spremni besedi k izboru Breznikovih jezikoslovnih razprav (Toporišič v: Breznik 1982: 20) ob sicer skeptičnem potrjevanju Breznikovega sodelovanja pri tem slovarju³ priznavalno zapisal: »ta slovar se namreč trudi natančno zapisati [...] še tonemskost, in sicer ne samo besedoslovno, ampak tudi oblikoslovno. Še več: tu se je avtor spet povzdignil celo v oblikoslovno naglasno tipologijo, zelo izčrpno in obsežno, ki jo je s številkami zaznamoval pri glavah posameznih gesel.« Na nekaj delcev »tudi v marsičem drugem odličnega Groebmingovega in Lesičevega (ter Breznikovega) slovensko-srbohrvaškega slovarja« se je oprl Peter Weiss pri razčiščevanju normativnega branja črkovnih skupin *stst, std, td* ipd. v števnikih tipa *šeststo* (Weiss 1999: 170, 173) in pri obravnavi narečnega slovaropisja (Weiss 2009: 262), v moji razpravi (Dular 2024) pa gre za priznavanje Breznikovega dosežka pri zapisovanju izgovarjave in razvezavi Pleteršnikovih makronov v tem slovarju.

3 Zašifrirana tipologija

Prav bi bilo, da bi Breznikovo zašifrirano oblikonaglasno tipologijo »razvozlati in predstavili jezikoslovni javnosti, saj je to eden redkih primerov, ko je ob tonemski naglas v Pleteršniku in v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* mogoče postaviti še kak tip« (Toporišič v: Breznik 1982). Šifre so pripisane pregibnim besedam in so sestavljene iz številke od 1 do 27 in iz črke od *a* do *g*. Če si izpišemo nekaj besed z isto šifro, se izkaže, da spadajo v isti oblikonaglasni tip, temelječ na četrti izdaji *Slovenske slovnice* (Breznik 1934: 71–85, 111–128), npr.:

3 »Če je res Breznik avtor naglaševanja v Slovensko-srbohrvatskem slovarju [...], očitno pa gre za delo Gröbminga in Lesice« (Toporišič v: Breznik 1982: 20).

- **2b** moški samostalniki s kračino (K) v edninskem imenovalniku mehkih osnov (*brstič, Alëš*);
- **11a** glagoli IV. nedoločniške vrste z akutom (A) na podstavi (*mísliti, obésiti*).

Po napovedi Državne založbe Slovenije kot založnice prvega zvezka naj bi na koncu drugega zvezka tem tipom pod istimi šiframi ustrezale preglednice z izčrpnim prikazom paradigem (na to redko »slovarsko tehniko« opozarja Weiss 2009: 262), s čimer bi slovnična informativnost tega slovarja občutno preseгла raven Pleteršnikovega. Te pogrešane preglednice si danes lahko predstavljamo samo kot abstraktne konstrukte, po funkciji morda prednice Riglerjevih naglasnih shem iz Uvoda SSKJ (§ 183–214).

3.1

Dosežena konkretna podlaga za morebitno rekonstrukcijo preglednic so izpisi besednih skupin z isto šifro in tipskimi lastnostmi. Pridobljeni seznam šifer ima nekaj odprtih mest za predvidljive, vendar v prvem zvezku slovarja neizpričane šifre: ker sta z izpisi izpričani šifri 5d in 5f, med njima pa je vrzel, bi tam morala biti šifra 5e, zastopajoča domnevne primere iz drugega zvezka; podobno je z vrzeljo med šiframa 13c in 13f.

3.1.1 Pregled tipov po ugotovljenem zapovrstju šifer

Gl. prilogo.

3.2 Prepoznavanje tipov

Z vtisom obsežnosti in zapletenosti delno razvozlane tipologije se križa vtis okrnjenosti in nepreglednosti. Okrnjenost je mogoče pojasniti z nedokončanostjo projekta, nepreglednost pa izhaja iz tipske nehomogenosti marsikatere šifre: primere s šifro 1a rekonstruiramo kot tip 1a α (npr. *list* po moški o-jevski sklanjatvi s stalnim dolgim naglasom na trdi osnovi) in kot tip 1a β (npr. *obrësti obrëdem* po spregatvi zobniškega razr. I. nedol. vrste). Tako so samostalniški tipi razpršeni in prepleteni z glagolskimi od šifre 1a do 14, kot strnjeni skupini so v seznamu razvrščeni le pridevniški in števniki tipi od šifre 15a do 15g oz. od 22 do 27.

3.2.1

Težko je iskati pojasnila za številne vsebinske nejasnosti in neenotnost pri uvrščanju posameznih iztočnic v tipe. Ne mislim na razsipnost z naglasnimi idr. arhaizmi (npr. *jajcè, kupàc, idijôt, higijëna, jàsàlce, čúvstvo*), temveč na notranjo ohlapnost ureditve, ko je npr. *govedorëja* uvrščena v cirk. tip 5a α , *čebelorëja* pa v ak. tip 5b α ali ko sta besedi *absolutizem* in *centralizem* A, beseda *barbarizem* pa C (vse troje v tipu 1a α). Podobnih neskladij je na desetine, npr.: *mílimëtàr* z A, *kílomëtàr* pa s C (oboje iz makrona); *izolátor -rja* v 1a α , *kondenzátor -rja* v 2a α ; *gorenjec* s šifro 2a (mehke moške osnove), *dolenjec* pa s šifro 2b vrinjen med samostalnike s K; *delovôdja* v 1a α , *knjigovôdja* v 2a α ; glavni števniki 11, 18, 19 pod šifro 22, števniki 12 pod šifro 23; i-jevskemu samostalniku *mlâdež -ži* je pripisana šifra 5a, sicer določena za a-jevске samostalnike s C (npr. *čabëla*); nedorečeno stilsko razmerje med dvojnicami tipa *glôdati glôdam/glôjem* pri tipih 12b β in 13b ... Za nekatere od teh primerov bi morda

našli rešitev v objavljenem drugem zvezku slovarja, v marsikaterem primeru pa gre najbrž za vsebinsko ali tiskovno napako.

4 Skrivnosti

Ostaja nam ugibanje ali blede upanje na najdenje izgubljene dokumentacije in preglednic s paradigmami, ki bi omogočile popolno razvozlanje šifer in celovito ovrednotenje Breznikove oblikonaglasne tipologije. Neuspešno ostaja tudi razkrivanje vzrokov za dvakratno nasedlost slovarskega projekta leta 1935 in 1950. Kdo in zakaj je delo ustavil? Je prišlo do spora med sodelavci? Je bil Breznik preobremenjen z drugimi nalogami, posebno s *Slovenskim pravopisom* in polemiko o njem? Je bil v zadregi zaradi neskladnosti natisnjenih slovarskih pol z nekaterimi rešitvami, o katerih sta za novi pravopis sklenila kompromise s Franom Ramovšem? Ga je zavrla ugotovitev kar številnih neskladij in pomot pri uveljavljanju sicer ustrezno zasnovanega sistema? Je dala Učiteljska tiskarna gradivo komu v recenzijo in potem »v bunker«? Ali je Gröbming po Breznikovi in Lesičevi smrti res sam nadaljeval delo? Zakaj anonimnost izdaje pri Državni založbi Slovenije 1950? Zakaj je bilo Breznikovo sodelovanje enotno zamolčano pri Jakobu Šolarju, Rafaelu Ajlecu in v Gröbmingovem družinskem krogu? Kako so nedvomni slovarski dosežek lahko prezrli avtorji SSKJ?

Viri in literatura

- AJLEC, Rafael, 1966: Adolf Gröbming pri petinsedemdesetem milijniku. *Naši zbori* XVIII/1. 1–2.
- BREZNIK, Anton, 1934: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celje: Družba svetega Mohorja.
- BREZNIK, Anton, GRÖBMING, Adolf, LESICA, Ivan, 1950: *Slovensko-srbohrvatski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- DULAR, Janez, 2021: Sodobne tendence tonemskega naglaševanja v knjižni slovenščini. Tanja Mirtič, Marko Snoj (ur.): *I. slovenski pravorečni posvet*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti (Razprave II. razreda SAZU, 25).
- DULAR, Janez, 2024: Makronska dediščina Pleteršnikovih tonemskih dvojnic. Marko Jesenšek (ur.): *Pleteršnikova dediščina*. Maribor: Univerzitetna založba (Zora, 154).
- GRÖBMING, Adolf, LESICA, Ivan, MOLE, Rudolf, 1927: *Srbskohrvatsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- JURANČIČ, Janko, 1955: *Srbohrvatsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- KOPRINSKI, Robert, 1907: *Slovensko-hrvatski slovar*. Ljubljana: Matica Slovenska.
- PLETERŠNIK, Maks, 2006: *Slovensko-nemški slovar I–II, transliterirana izdaja*. Uredila Metka Furlan. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- RIGLER, Jakob, 1966: Premene tonemov v oblikoslovnih vzorcih slovenskega knjižnega jezika. *Jezik in slovstvo* XI/1–2. 24–35.
- SSKJ 1 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika I*, 1970. Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije.
- ŠKERLJ, Stanko, idr., 1964: *Slovensko-srbskohrvatski slovar*. Beograd: Prosveta; Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- ŠOLAR, Jakob, 1967: Sprema beseda. Anton Breznik: *Življenje besed*. Uredil Jakob Šolar. Maribor: Založba Obzorja. 5–6.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1982: Delo Antona Breznika. *Anton Breznik: Jezikoslovne razprave*. Uredil Jože Toporišič. Ljubljana: Slovenska matica. 5–24.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1991: Breznik-Ramovšev Slovenski pravopis. *Slavistična revija* XXXIX/1. 116–126.
- VESKIČ, J., 1932: *Rečnik slovenačko-srpsko-hrvatski*. Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona.
- VILHAR, Albin, 1927a: *Srbohrvatsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.

- VILHAR, Albin, 1927b: *Slovensko-srbohrvatski slovar*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- WEISS, Peter, 1999: Šestdeset in šeststo petdeset šestdelnih šeststopenjskih petdejank. Janez Keber (ur.): *Jezikoslovni zapiski* 5. 169–176.
- WEISS, Peter, 2009: Oblikoslovni podatki v slovenskem narečnem slovarju. Miran Hladnik, Gregor Kocijan (ur.): *Slovenska narečja med sistemom in rabo. Obdobja* 26. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 255–262.

Besedilo je bilo pripravljeno tudi z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

Priloga

Pregled tipov po ugotovljenem zapovrstju šifer

1a – α samost(alniki) m. o-jevske sklanj(atve) s stalnim dolgim naglasom na trdi osnovi in brez posebnosti v končnicah (rod. na -a, or. na -om): *korak, greh, gabar, Marko, oproda*; **β**) glag(oli) zobniškega razr. I. nedol. vrste z ohranjenim prvotno dolgim naglasom na osnovi: *nasésti -sêdem, naprêsti -prêdem, krásti krâdem*

1b – α samost. m. o-jevske sklanj. s premenami v trdih osnovah (K v ed. im., premični naglas na osnovi, zožitev o/e pod A dolžino): *bràt bráta, odlòk odlòka, cemènt, kùp, kÿt; médvèd medvèda*; **β**) glag. zobniškega razr. I. nedol. vrste z ozkim o/ë v sed. osnovi (po premiku kratkega naglasa z zadnjega zloga): *gósti gòdem, narásti narástem*

1c – α m. samost. s širokim o/e v osnovi: *lónec, gròb, kònj, čésan, cèr*; **β**) glag. zobniškega razr. I. nedol. vrste s širokim o/e ali polglasnikom v osnovi: *naplésti -plétem, cvàsti cvàtem, bósti bódem*

1d – m. samost. s polglasnikom v trdi osnovi in naglašeno K v končnici: *čabàr čebrà, bázàg bázgà* (večinoma z naglasnimi dvojnicami po 1aα)

2a – α m. samost. z mehkiimi končaji in premeno o/e v končnici ed. or.: *klanec s klancem, kovač, gož, angažma, mizar*; **β**) glag. sičniškega razr. I. nedol. vrste z ohranjenim starim naglasom na osnovi: *lèsti lèzem, mólsti mólzel, napásti -pâsel*

2b – α m. samost. s K v ed. im. mehkih osnov: *dàc dàca, bìč bíča*; **β**) glag. sičniškega razr. I. nedol. vrste z ozkim o/ë v sed. osnovi (po premiku kratkega naglasa z zadnjega zloga): *otrèsti otrèsem, grísti grízem*

2c – α m. samost. z A širokim e-/o-jem v mehki osnovi: *kósac, lémež, mèč*; **β**) glag. sičniškega razr. I. nedol. vrste (s širokim o/e v osnovi): *nèsti nésem, natvésti -tvézem*

2d – m. samost. o-jevske sklanj. s polglasnikom v mehki osnovi (or. ed. na -em pri tipičnih končajih) in naglašeno K v končnici: *bàdàh bàdhà, mřtvàc mřtvàcà*

3 – m. samost. o-jevske sklanj. mešanega naglasnega tipa (večinoma z dvojnicami): *bòg bogà, gòd gòda/godù, mèd mèda/medù*

3a – glag. ustničnega razr. I. nedol. vrste: *oplèti oplévem*

3b – glag. ustničnega razr. I. nedol. vrste z ozkim o/ë v osnovi: *ozèbsti ozèbem, dólbsti dólbem, oskúbsti oskúbem*

3c – glag. ustničnega razr. I. nedol. vrste s širokim e/o v osnovi: *grèbsti grèbem, hrópsti hrópem*

4 – **α** m. samost. s podaljšanjem osnove ali naglasnimi premenami (premični in mešani tip): *Francè-ěta, óče -čěta, dðž -žjà & dðžja, dån dněva, člòvek -věka, mðž -ža, gråd -da & -dù;* **β** glag. mehkonebniškega razreda I. nedoloč. vrste: *dosěči -sěžem*

4a – glag. mehkonebniškega razr. I. nedoloč. vrste: *odsěči odsěčem, ostriči ostrížem*

4b – glag. mehkonebniškega razr. I. nedoloč. vrste z r/l v korenu: *naprěči -prěžem, natólči -tólčem*

4c – glag. mehkonebniškega razr. I. nedol. vrste s kratkimi dvojnicami v 3. os. mn.: *odréči odréčijo/odrekó, iztéči iztéčijo/iztekó*

5a – **α** ž. samost. a-jevske sklanj. s C na osnovi (brez posebnosti): *abecěda, govedorěja, jãzbina, medicína, čaběla, dobróta;* **β** glag. nosniškega razr. I. nedol. vrste (sed. koren na nosnik): *měti mánem, ožěti -žmèm*

5b – **α** ž. samost. a-jevske sklanj. z A na osnovi: *bába, carína, kmetica, čebelorěja, góba, mrěža;* **β** glag. nosniškega razr. I. nedol. vrste: *odpěti -pnèm, oprijěti oprímem, klěti kólnem (kóy-), otěti otmèm*

5c – a-jevski samost. z A na širokem o-ju ali e-ju: *celóta, kósa, méja, gréda*

5d – a-jevski samost. s polglasnikom v osnovi in naglašeno K v končnici: *məglà, daska & daska*

(5e) – [...] (V prvem zvezku slovarja ni nobene iztočnice s to šifro.)

(5f) – [...] (V prvem zvezku slovarja sem našel le eno iztočnico s to šifro: *kóža*; njena tipskost bi bila prepoznavna ob ustreznih primerih iz drugega zvezka.)

6 – glag. jezičniškega razreda I. nedol. vrste: *drěti dèrem, ocvrěti -vrèm, kláti kòfem, mlěti mēfem*

6a – cirkum. ž. samost. i-jevske sklanj.: *čelúst, jesěn, ľuběžan, drhâl (-hâu)*

6b – akutski ž. samost. i-jevske sklanj: *bahávost, pámet, lúč*

6c – ž. samost. i-jevske sklanj. z naglasnimi premenami v osnovi (K v im. ed., premični naglas): *miš míši, nít níti, kópel/kopěl kopěli*

7 – **α** ž. i-jevski samost. mešanega naglasnega tipa: *část častí, krí krví;* **β** glag. samoglasniškega razr. I. nedol. vrste: *kríti kríjem, odpěti odpójem, ostáti ostánem, izplúti izplóvem*

8a – glag. II. nedol. vrste s stalnim naglasom na osnovi: *dvigniti dvígnem, ověniti ověnem*

8b – glag. II. nedol. vrste s premičnim naglasom: *iztegniti/iztégniti iztégnem, izogniti/izógniti izógnem*

8c – glag. II. nedol. vrste s korenskim polglasnikom in A na nedoločniški priponi: *dahniti dahnem, gåniti gánem, natákniti/natákniti natáknem*

9 – glag. »kontrakcijskega« razreda III. nedol. vrste: *douměti doumějem/doumēm, našťěti našťějem, iměti imâm*

9a – izglag. C ž. samostalnik na -ev: *cenítev (-ítev), brítav*

9b – akutski ž. samost. na -av: *cérkev (-kæv), brěskev*

10 – ž. samost. mešanih sklanjatev: *hčí hčěre, máti mátere, gospá gospé*

10a – glagoli III. nedol. vrste z naglasno dvojnico v podstavi – v prvem delu slovarja samo en primer: *obvisěti obvisím/obvisím*

10b – glag. III. nedol vrste na -eti -im: *belěti belím, debelěti, letěti*

10c – glag. III. nedol. vrste na -ati -im: *bežáti bežím, kričáti, báti se bojím se*

11a – **α** samost. s. spola s C podstavami in priponama -stvo/-štvo (*bístvo, junáštvo*) ali z A pripono -ivo (*gorívo, cepívo*); **β** glag. IV. nedol. vrste z A na podstavi: *misľiti, grábiti, oběsiti*

11b – α samost. s. spola z naglašeno K v končnici: *dnò dnà*; **β**) glag. IV. nedol. vrste z naglasnima dvojnicama na podstavi (A na priponi): *cepíti/cépiti, hvalíti, kupíti*

11c – α samost. s. spola z nedvojnično A podstavo ali z A pripono -ilo: *město, bláto, darílo*; **β**) glag. IV. nedol. vrste z naglasom na priponi in dvojnico na o-ju v podstavi: *brođíti/bròđiti bròđim, ogníti/ógniti ógnem, hodíti hòđim*

11d – α samost. s. spola z A na širokem e-ju v osnovi: *bédro, omélo*; **β**) glag. IV. nedol. vrste z A na priponi: *cedíti, naredíti*

11e – α samost. s. spola z mešanim naglasom: *mesò daj./mest. mēsu, blago blāgu*; **β**) glag. IV. nedol. vrste z o-jem v prednaglasnem zlogu: *govoríti, gnojíti, odzvoníti*

12a – α cirkumfl. samost. s. spola na -je: glagolniki (*bârvanje, hotěnje*), kolektivi (*brězje, kâmenje*) in pojmi (*ozâdje, nakljûčje*); **β**) glag. 1. razr. V. nedol. vrste z naglasom na podstavi: *dělati dělam, čârati*

12b – α samost. s. spola s končniškim kratkim naglasom (večinoma z dvojnicami): *jajcè/jájce, cvrtjè*; **β**) glag. 1. razr. V. nedol. vrste z dvojnicami po 2. razr.: *glòdati glòdam/glòjem, hrípati hrípam/hrípljem* (prim. 13b)

12c – α akutski samost. s. spola z mehko osnovo: glagolniki (*bránje, grětje*), kolektivi (*gròzdje, hrástovje*), prostor (*dvorišče, gorišče*), manjšalnice (*darilce, lícece*); **β**) glag. 1. razr. V. nedol. vrste z A na nedol. in C na sed. priponi (nekateri z dvojnico po 2. razr.): *odveslâti odveslâm, okopâti okopâm/okópljem*

12d – α glagolniki iz glagolov III. in IV. nedol. vrste z A pripono -enje: *hrepenénje, gnojénje, govorenje*; **β**) glag. V. nedol. vrste s C pripono -irati: *absolvírati, cementírati*

12e – samost. s. spola s staro mehko osnovo: *morjè/mòrje, kopjè/kòpje*

13a – glag. 1. razr. V. nedol. vrste z naglasom na podstavi in priponsko dvojnico po 2. razr.: *odjâhati odjâham/odjâšem, obrězati obrězem*

13b – glag. 2. razr. V. nedol. vrste s stalnim naglasom na podstavi (nekateri z dvojnicami po 1. razr.): *lízati lížem, ískati ískâti íščem, glòdati glòjem/glòdam* (prim. 12b)

13c – glag. 2. razr. V. nedol. vrste s premečnim naglasom (večinoma z dvojnicami po 1. razr.): *kresâti krěšem, klepetâti klepěčem/klepetâm, klepâti/klěpati klěpljem, orâti órjem/orâm*

(13d) [...] (V prvem zvezku ni nobene iztočnice s šifro 13d ali 13e.)

(13e) [...] (V prvem zvezku ni nobene iztočnice s šifro 13d ali 13e.)

13f – samost. s. spola z daljšanjem osnove: *drevò drevěsa, deklè deklěta, bréme breměna, imě iměna*

14 – samost. s. spola s posebnostmi v tvorbi množine: *okò očì, drvà/dřva dřv, gorjè*

14a – glag. 3. razr. V. nedol. vrste: *brâti bérem, gnâti žénem, izzvâti izzóvem*

14b – glag. 3. razr. V. nedol. vrste s korensko sestavino -ov- in A na sed. priponi: *kovâti kújem, nasnovâti nasnújem, izrúvati izrúvam/izrújem* (prim. 16b)

15 – glag. 4. razr. V. nedol. vrste: *nasejâti nasějem, dajâti dájem*

15a – pridev. z dolgim A na osnovi in metatonijo v im. in tož. m. spola ed.: *húda húd, gřda gřd, mláda mlád*

15b – končniško naglašeni pridev. z neobstojnim polglasnikom v končaju: *mehàk mehka, lahnè lahnà* (prim. 15d)

15c – pridev. s K v ed. im. in tož. m. spola ed. ter akutsko dolžino v drugih sklonih: *tòpa tópa, črvív črvíva, globòk globóka*

15d – pridev. z neobstojnim samoglasnikom (polglasnikom ali a-jem) v končaju: *mòkàr mókra, glasân glasnà, méhàk méhka* (prim. 15b)

15e – pridev. s premečnim naglasom na osnovi: *débel deběla, dozórel dozorěla*

15f – tvorjeni pridev. (izpeljava): *akûten, jâdŕŕ, dalmatînski, sosêdov, čebêlji, bêlkast, čudovît, mŕzel*

15g – pridev. *dôber dôbra* (brez premika naglasa pri tvorbi prislova: *dôbro mu gre* (: *lepô mu gre*))

16 – osebni zaimek za 3. osebo ed.: *òn óna onô*

16a – glag. VI. nedol. vrste z naglasnimi dvojnicami: *dêdovati/dedováti, kmêtovati/kmetováti*

16b – glag. VI. nedol. vrste z A na priponi -ova/-eva in C na sed. priponi: *darováti darûjem, kupčevâti kupčûjem* (prim. 14b)

17 – a) glag. z brezpriponskim sed.: *dâti dâm, izvédeti izvêm, jêsti jêm, býti sàm; ß) svoj. zaimki: *môj môja, njegôv, njên, njihov, njûn**

18 – kaz. zaimki: *ôni, ônile, tâle*

19 – a) vpraš. zaimki: *káj, kdô; ß) mnog. zaimki: *málokâj, màrsikdô**

20 – ozir. zaimki: *kdôr, kâr, katêri*

21 – a) nedol. zaimki: *nêkdo/nekdô, nêkaj, màrsikâk, màrsikâkšân; ß) nik. zaimki *nîkdo, nihčê/nihče, nič ničêsar**

22 – glavni štev.: *édân, dvâ, obâ, dvanâjst, dvâjset, devêtdeset, dvêsto*

23 – a) vrstilni štev.: *četŕti, devêti/devêti, enâjsti, devêtdeseti; ß) zapovrstni prislovi: *drûgikrat, četŕtikrat**

24 – ločilni štev.: *dvôj, četvêr, osemdesetêr*

25 – a) os. zaimki za prvo osebo: *jâz (jâs), mîdva; ß) množ. števnik: *obôjân, četvêrân, dvanajstêrân**

26 – količ. ločilni štev.: *dvôje, osemnajstêro, devetdesetêro*

27 – ponavljalni štev.: *dvâkrat, devêtkrat, málokrât; drûgič, devêtič/devêtič, dvanâjstič*